

LA ESPERO

ORGAN FÖR ESPERANTO-
RÖRELSEN I SVERIGE

UTGIVEN AV GEFLE
ESPERANTOFÖRENING

Officiellt organ för Svenska Esperanto-Förbundet (S. E. F.)

N:o 10.
Oktober 1914.

Redaktör:
R. PEHRSSON
Kraftverket, Älvkarleö.

Ansvarig utgivare:
W. WAHLUND
Gävle.

Lösnummer 10 öre.
Årsprenumeration 1:20 kr.
Annonspris 5 öre pr mm.

”En tempo de milito, Esperantodumla milito. preparu por la paco!”

Sub tiu rubriko skribas »The British Esperantist» kiu malgraŭ la milito ankoraŭ aperas, la sekvantaj atentindajn vortojn, kaj ni deziras, ke ankaŭ niaj svedaj samideanoj ilin memoru:

— En tiu ĉi tempo de frenezaj novaĵoj pri milito kaj preparoj por milito ĉie, ni povas trovi unu trankviligan penson: »Tio ĉi ne povas esti stato konstanta: la paco *nepre* venos; povas nur esti afero de kelkaj semajnoj aŭ monatoj.»

Ĝi sekvu post venko aŭ malvenko, ĝi venu per la absoluta malfortiĝo de la kurbatalantoj, kiel ajn: *paco nepre sekvos*.

Natura reakcio povas doni al ni — kiel ni esperantistoj plej profunde esperas — plenan, tutmondan kaj *daŭran* pacon. Kiel necesa la internacia lingvo tiam estos kiel rimedo de interkomunikado!

Sed ĝi povas ankaŭ fariĝi nur parta — armita paco. Kiel necesa esperanto tiam estos kiel rimedo al tiu edukado, tiu ebleco por la kresko de amikeco inter la nacioj, kiuj faros pluan militon nebla!

Tial, en kiu ajn maniero ni povas esti influataj, kio ajn estu nia parto de laboro kaj maltrankvilo per la milito, kiel esperantistoj ni havas klaran kaj simplan devon — streĉi niajn fortojn kaj povojn ĝis la ekstremo por certigi la progreson, la firman, certan, potencan progreson de nia movado, por »rekruti» kaj kunhelpi en la ekzercado de nia »internacia armeo», ke ĝi tiom kresku en nombro kaj influo, ke ĝi povu doni valoran helpon en la afero de *konstanta paco*.

R. R.

La nuna bedaŭrinda stato donis al esperantistoj en neŭtralaj landoj rimarkindan funkcion. Multfoje jam okazis, ke oni petis nin en Svedujo rekspedi komunikajojn el militantaj ŝtatoj en kontraŭulajn landojn. Kaj ni plue trovis, ke ne nur esperantistoj petas pri tiaspecaj servoj, sed ankaŭ ke neesperantistoj turnis sin al niaj samideanoj petante ke ili per siaj esperanto-rilatoj penu transsendi tiajn komunikajojn al familianoj, en fremdlando.

Gravaj dokumentoj pri la historio de la mondmilito estas donitaj al ni de niaj germanaj samideanoj. Kiel fidelaj esperantistoj ili uzas la helplingvon por diskonigi informojn pri la okazintaĵoj — tamen prave evitante advokataĵon por aŭ kontraŭ certaj opinioj. Grave dum la nunaj plendindaj cirkonstancoj, kaj ankoraŭ pli grave kiam oni iafoje penos por restarigi la internacian individuan amikecon, estas ja havi la »nudan» veron, tute liberan je ŝovinismaj falsigaĵoj.

Je titolo »La vero pri la milito» oni eldonis la germanan »blankan libron» kune kun kelkaj pluraj dokumentoj. La kajero estas ricevebla por tri poŝtaj respondkuponoj sendataj al »Germanaj Esperantistoj», Pirnaische Str. 50, Dresden. Plue la oficialaj germanaj kaj aŭstriaĵ bultenoj estas regule dissendataj de esperantistoj en Leipzig. — La germana esperanto-asocio, kies tasko ja estas pli speciale propaganda kaj organiza, kompreneble ne povas okupi sin per tiaj ĉi entreprenoj.

»La blanka libro» ja ekzistas jam svedlingve, kaj ankaŭ la bultenoj ne estas novaĵoj ĉe ni. (Niajn ĉiutagajn gazetojn ili eble eĉ trookupas.) Sed pri la esperanta eldono de »la blanka libro» ni devas konstati, ke ĝi estas redaktita en rimarkinde bona lingvo — tre facile komprenebla eĉ kvankam ĝia temo apartenas al fako ĝis nun malmulte prilaborita en Esperanto. Eĉ malnova esperantisto povas esti surprizata, trovante kiom preta kaj perfekta nia lingvo jam estas. Nur ĉe tre malmultaj lokoj oni devas iom malrapidi por trovi la sencon de la legata teksto. Tio sama okazas ankoraŭ pli ofte ĉe legado de samspecaj tekstoj en nia sveda lingvo.

Nia gazeto ne estas pripolitika organo, kvankam tio ne povas malhelpi ke ni tie ĉi esprimas abomenon pri la milito mem. Sed ni egale devas (kvankam kun bedaŭro ke tio okazas) senti iaspecan kontenton ĉar nia kara Esperanto daŭras funkcii eĉ nun, kiam tiom da internaciaj pacaj rilatoj estas rompitaĵ. Tio plifortigas nian konvinkon kaj esperon, ke Esperanto faros gravajn servojn ankaŭ por la ĝenerala repaĉigo kaj spirita kvietigo de la nacioj.

Rigardanto.

Stranga malhelpaĵo.

Li: — Ĉu vi ne opinias, ke vi povas lerni ami min?

Ŝi: — Ne, mi studadas Esperanton kaj tial ne havas tempon lerni ion plu.

Fannie Baker.

Där världskriget bröt ut.

Brev från en svensk esperantist
i Ungarn.

S-ro Leander Tell, bekant för La Esperos läsare genom det entusiastiska och energiska arbete han utfört för esperanto i Norrköping, vars bägge esperantoföreningar huvudsakligen äro hans verk, reste såsom meddelats i La Espero för någon tid sedan utrikes för studier. Vid krigsutbrottet befann sig s-ro Tell i en liten by i Ungern, således i det land, där krigsfacklan först tändes. I ett brev till en Norrköpingstidning har han skildrat sina intryck härifrån och då vi förmoda hans brev skall intressera La Esperos läsare, införa vi det härnedan:

Det finnes intet folk, som eljest är så sönderslitet av partistrider, men i dessa krigets dagar så enigt, som vi ungrare!, sade härom dagen en magyarisk doktor till mig, och jag kan bekräfta hans utsago, då jag själv på ort och ställe studerat folkstämningen.

Jag bor f. n. i Felsöpulya, en liten by 8 mil från Budapest. Min värd är sekreterare vid distriktsdomstolen och f. ö. ivrig esperantist. Hittills har han, som många andra, framträtt som lika ivrig fredsvän, — och hans pacifistiska åsikter hava t. o. m. uppvägt mina. Men en dag kom manifestet från monarken. Det var storpatriotiska ord, som där talades. Min vän blev ett tu tre den mest fanatiska krigsdyrkare. Hans utbrott blev så häftigt efter genomläsandet av den gamle Frans Josefs uppmaning till sina undersåtar, att tukta de näsvisa serberna, att jag måste betäcka mig med stolar och bord. Min vän är ej den enda, som skiftat åsikter, tvärtom! Tusenden följa honom, då det gäller att visa »karaktärsfasthet».

Hela landet är i krigsrus. Genom gatorna drogo innan den stora allmänna mobiliseringen larmande hoppar, som, stinkande av vin och bier, skralade fosterländska sånger och ropade förbannelser över serberna. Vårdshusen voro öppna och till trängsel fyllda dygnet om, och militals hörde man de vilda diskussionerna. — Strömmar av volontärer gå genom notariernas ämbetsrum — alla vilja »slå de förbaskade serberna på truten». Därjämte utspridas gång efter annan de galnaste rykten för att ytterligare jaga upp

entusiasmen. Så väcktes jag en morgon av att en man ute på gatan ropade ut, att »de f—e serberna ha sprängt två tusen ungerska soldater i luften!» Männen svuro, kvinnor och barn gråto, och polisen — ja, den gör ingenting!

I Budapest såg man på kvällen för Belgradtelegrammen intressanta scener. På en av gatorna hade omkring tidningsförsäljarna bildats en översköldig människohop. Så föreslog en man, att man skulle låta en läsa nyheten för alla de övriga, och den talande steg själv upp på en trälår och började läsa. Hans röst var dock ej mängden till behag — och i en väldig cirkelbåge slungades han från sin plats, till vilken minst tio män anmält sig. De prövades den ene efter den andre, men ej förrän man kom till den siste, fann man sig nöjd, och den stackars karlen måste läsa Pesti Naplo från första till sista bokstaven under massans ovationer. Slutligen hissades han under hurrarop för monarkien, som skulle vara kraftig nog att visa de impertinenta serberna, vem som var starkast. Så bar det iväg till restauranter och kaféer för att fira den stora dagen. Vid floder av det lungt flytande ungerska vinet skralade man den gamla visan frå förra sammanträffningen med Serbien: »Megaljj, megaljj te kutya Szerbia! Nem lesse tied magyar Bosnia — mert a magyar nem enged!» o. s. v.

(Vänta du hund, Serbien! Det ungerska Bosnien är ej ditt — ungraren släpper det ej!)

Naturligtvis försökte vid krigets utbrott alla möjliga handelsmän ockra på allmänhetens behov. I Budapest ville t. ex. en soldat köpa ett par ägg av en torggumma, som också begärde ett förvånansvärt högt pris. Soldaten tog i förtrytelse gummans hela äggförråd och slungade det i gatan, varefter han sprang direkt till polisprefekten och anmälde förhållandet. Det resulterade i att polisen utgav en stadga om högsta priset vid försäljning, vars överträdande var belagt med höga straff — och nu är förhållandet omvänt. Kommer en soldat in i en butik, är han säker på att nästan gratis kunna taga med sig så mycket han orkar bära.

Nu om stämningen vid budet om den allmänna mobiliseringen. Det var sent på kvällen budet kom. I byarna skrämdes människorna upp ur sina bäddar vid trummans bulder. Inom tjugofyra timmar skulle alla vara färdiga. Flertalet av

männen begav sig till vårdshuset för att där hämta mod medan kvinnor och barn gjöto ymniga tårar. — Det är fasansfullt detta bortryckande, man från hustru och barn, ynglingar från syskon och föräldrar, ungersven från ungmö. Vem vet, vilka skola komma tillbaka, om det blir allvar av?! Min värd rycktes bort från sin unga fru och lilla flicka. Jag skulle resa till Paris, till den esperantistiska världskongressen, men, vem kunde vid ett sådant tillfälle hava mod att lämna en vän, som kanske går döden till mötes. Jag lovade honom stanna kvar och skydda hans hustru och barn — och i det fall, han ej återkommer — — —!

Ja, så bar det till att jag stannade i Ungarn. Emellertid är det sträng uppsikt på alla främlingar, och jag har haft ett rysligt besvär med att få mina papper klara — och ännu är jag ej säker på att man ej en vacker dag som misstänkt för mig över gränsen. Jag vill dock hoppas det bästa — mig är det en fröjd att så i centrum kunna studera händelsernas gång. — — — Alla vilja dock ej lika lätt gå i krigstjänst som min vän och andra. En ung man här i trakten beslöt hellre hänga sig, men »han räddades lyckligtvis av tillskyndande personer». På en annan mönstringsort försökte en annan ung man sig på ett annat sätt att bli kvitt sin *plikt*. Han stod i ledet med sitt späda barn på armen och sade, att han var änkel och icke hade någon enda människa att lämna barnet till. Hans plan om befrielse gick dock om intet därigenom, att man förde barnet till en Waisenanstalt (barnkrubba) och honom själv åter in i ledet. I motsats till all denna feighet, kan man ej annat än högakta den man, som för några dagar sedan i Pétervarad sköts av sina kamrater därför, att hans religiösa åsikter förbjöd honom skjuta på medmänskors. Frid över hans minne! Skulle alla göra så — bleve det ett snart slut på krigen!

— — — Medan jag skriver detta kommer bud om förberedelserna till världskriget. Jag kommer, om det verkligen blir allvar av, att befinna mig i mitten av stridsfältet. Moln draga sig samman, mörka moln över folken, de nu i ett slag rycka från fredligt arbete att som vilddjur tusas mot varandra. Jag kan ej låta bli att tänka på, vad en Wienertidning skriver: »Ryssland må göra vad som helst, väl kan det kasta

gnistor i krutdurken — men *aldrig* kan det tvinga oss, Österrike-Ungarn, att tukta Serbien». Tukta Serbien! Jag kan ej giva någondera staten rätt, men jag kan ej heller låta bli att belysa förhållandet närmare.

Då det fordrade svaret från Serbien ej i tid ingick till monarkien, började denna rusta sig till kamp. Serbien insåg då, hur allvarligt det i verkligheten var och var benägen för fredlig uppgörelse. Men då var det för sent, svarade man i Österrike-Ungarn. Och så blott driven av önskan att *tukta* tillbakavisades alla närmanden från serbisk sida med en krigsförklaring! — Det är politik! Hellre draga ihop brännbara ämnen till en världsbrand, än att räcka en försonande hand.

Felsöpulya, Ungarn 2 aug. 1914.

Leander Tell.

Uttalanden om Esperanto.

I.

Henri L. Etienne, Bern, vice direktör för centralbyrån för internationella järnvägstransporter.

Kongressen i Bern har givit mig tillfälle att i enskildheter lära känna Esperantos uppkomst, ställning och allmänna användning. Jag har i den sympatiska omgivning och genom mångfaldiga samtal med representanter för olika nationer kunnat övertyga mig om i vilken grad detta språk underlättat förbindelserna och vilka föreningsband det skapat mellan skilda länder. — Såsom åhörare vid avslutningssammanträdet tilltalades jag synnerligen av de vackra anföranden som där hölls — av Esperantos klang och skönhet. För det praktiska bruket, som redan är en verklighet, är det tydligtvis ej likgiltigt, att språket är behagligt för örat och att dess studium är i alla avseenden trevligt. Efter att själv hava övervägt Esperantos många företrädare, har jag ej tvekat att låta inskriva mig som medlem i esperantoföreningen i Bern.

II.

H. Marthaler, kyrkoherde vid Helgeandskyrkan i Bern.

Esperantokongressen, vid vilken

jag hade nöjet närvara som medlem av hederskommittén, beredde mig överraskning, undervisning och glädje. Överraskning, eftersom jag icke förut haft tillfälle att komma i beröring med esperantovärlden eller att lära känna densamma. Därför blev jag förvånad, då jag genom förhandlingarna vann inblick i denna imponerande rörelses verksamhet och omfattning. Det måste framstå klart för varje utomstående, att bakom dessa hundratals kongressdeltagare stå tiotusental och hundratusental av esperantister i alla länder, och att dessas ledare och förtroendemän här hade ordet. Förvånad blev jag också över den säkerhet och ledighet, varmed detta enkla och dock så välljudande Esperantospråk av män och kvinnor ur alla samhällsklasser användes i mångahanda slags meningsutbyten, från och med vardagliga ämnen allt till konst, vetenskap och religion. Även utanför kongressförhandlingarna hörde jag oftast Esperanto användas, och iakttog att detta språk är kärt och värderat av dem som behärska det. Glädje bereddes mig av den nobla och fina takt, som behärskade kongressförhandlingarna, och den hängivenhet, som rådde inom esperantisternas leder; en hängivenhet icke endast för Esperantos förtjänstfulle skapares, d:r Zamenhofs anspråkslösa och älskvärda person, men också entusiasm för hjälpspråkssaken. Särskilt gladdes jag över den idealistiska stämningen bland esperantisterna, som icke ägna alla sin uppmärksamhet åt behandlingen av språkformliga enskildheter, men däremot betrakta och uppskatta det över de nationella språken stående mellanfolkliga språket såsom ett medel till befrämjandet av höga ideal. Kongressen, dess anordnare och ledare är jag tacksam även för åtnjuten lärdom om själva Esperanto. Ända tills två dagar före kongressens öppnande hade jag aldrig sett någon esperantolärobok. Vid kongressens början hade jag redan inhämtat den enkla grammatiken och ett litet ordförråd. Av första kongressdagens predikan på Esperanto uppfattade jag endast enskilda delar. På näst sista kongressdagen förmådde jag nästan helt och hållet följa med föredragen, och vid slutsammanträdet undgick mig endast ett och annat ord. Under denna vecka (veckan efter kongressen) har jag gått igenom Karlo Steiers lilla Esperanto-tyska ordbok och i dag, en vecka efter kongres-

sens avslutande, läser jag utan nämnvärd svårighet poesi och prosa på Esperanto. Det vill säga mycket, att lära sig läsa ett nytt språk under loppet av två veckor, utan åsidosättande av en stadskyrkoherdes tjänsteplikter. För inlärande av flytande skrift och tal erfordras naturligtvis längre tid. Men ett språk måste emellertid vara utmärkt väl byggt, för att kunna inläras på så kort tid och dock fylla alla anspråk på användbarhet. Så är också fallet med Esperanto.

III.

Basel den 5 oktober 1913.

På Eder förfrågan av den 3 denes kan jag i korthet meddela följande rörande anledningen till mitt återvändande från Ido till Esperanto.

Att jag återgått från Ido till Esperanto har i främsta rummet berott på att jag ej kunnat gilla Ido-akademiens ändringstaktik under de senaste 2—3 åren, vilken framkallat offentliga invändningar till och med från idoister och vari jag ser en orsak till Idorörelsens förr eller senare inträffade fullständiga förfall. Genom erfarenhet har jag kommit till övertygelse, att man till förmån för den eftersträlvade vetenskapligheten, åsidosätter andra och viktigare fordringar, som måste ställas på ett internationellt språk, nämligen lätthet, praktiskt användbarhet och konsekvent tillämpning av reglerna. Jag har kommit till insikt om att min övergång från Esperanto till Ido var ett felsteg, om också ursäktligt, eftersom jag på den tiden var endast 18 år gammal och ej hade förmåga att bedöma frågan då jag, liksom andra, dels stod under det tjugusåntusende intrycket av att »reformerna» voro officiella, och dels saknade kännedom om sakens verkliga läge. I dag ser jag klart, och Ido, särskilt på grund av de försvåringar och försämringar, som oavbrutet införas, icke är ett förenklat och förbättrat Esperanto, utan att Esperanto i stället skulle kunna vara ett förenklat Ido. Därför är det alls icke förunderligt att Idorörelsen, jämlikt mina iakttagelser, går tillbaka och med tiden kommer att inskränka sig till dess upphovsmän.

Högaktningfullt

Eduard Wenk,

F. d. ordförande i Schweiziska idoförbundet och representant i idoistiska världsunionen.

Esperanto i Ryssland.

En av de få Esperantotidningar, som trots kriget letat sig väg till Sverige är den ryska »La Ondo de Esperanto». Av dess innehåll framgår, att arbetet för Esperanto alltjämt fortgår, om också ej med samma livlighet som förr.

Särskilt i ögonen fallande är en redogörelse för den ryska pressens ställning till Esperanto och varav framgår att en mängd ryska tidningar av alla slag i längre eller kortare artiklar giva Esperanto sitt erkännande.

I Moskva, som ju är ett betydande centrum för den ryska esperantorörelsen, ha esperantisterna lämpat sitt arbete efter krigstillståndet, i det de vid de ordinarie samlingsaftnarna arbeta på sjukvårdsartiklar som sedan i Esperantoföreningens namn skänkes till sjukhusen. Därjämte samla de läroböcker och propagandabroschyrer om Esperanto, vilka sedan delas ut till sjukhusbiblioteken.

I Tiflis har general A. Andrejw hållit ett par uppmärksammade föredrag om Esperanto och i den nyligen utkomna redogörelsen för de ryska naturvetenskapsmännens och läkarnes kongress har intagits en av honom föredragen rapport över Esperanto.

L. Couturat †.

Laŭ sciigo el Francujo s-ro L. Couturat mortis tuj antaŭ la milito, en aŭtomobila katastrofo.

S-ro Couturat estis unu el la ĉefaj personoj en la fama idista »delegacio», en kies fondon li prenis grandan parton. Antaŭ la naskiĝo de tiu kurioza entrepreno li kune kun s-ro Leau verkis »Histoire de la Langue universelle» (Historio de la universala lingvo), kiu estas unu el la plej signifaj verkoj iam skribitaj pri la mondlingva problemo. Kiam li poste volis mem »krei» historion per tiu delegacio, li tamen ne havis la saman sukceson. Pri lia laboro por la mondlingvo la fina historio de ĝi juĝu.

Rpn.

Esperantister:

John Lundgren, Hedemora.

John Lundgrens namn är nära förbundet med den svenska Esperantorörelsens historia under de senare åren och när Svenska Esperantoförbundet härom året reorganiserades på nytt, var det helt naturligt, att herr Lundgren valdes till dess ordförande, ty det arbete han under denna kritiska tid nedlagt på esperantorörelsen i Sverige är betydande.

Herr Lundgren redigerade t. ex. på sin tid den svenska avdelningen av »Dana Esperantisto», då vi svenska esperantister en tid voro i saknad av eget organ. I februari 1910 utkom emellertid »Sveda Esperantisto», under herr Lundgrens redigering. Och bättre tidning hade vi knappast kunnat få, vilket även visades av den popularitet den vann bland de spridda svenska esperantisterna. Då senare »Esperanto-Folket» utgavs av herr Backman i Helsingborg, trädde »Sveda Esperantisto» tillbaka. Efter »Esperanto-Folket» kom så »La Espero» och alltifrån sin tillkomst har denna kunnat glädja sig åt herr Lundgrens ovärderliga understöd. De belysande uppsatser, vari han skärskådat de olika faserna i esperantorörelsens utveckling äro av ett bestående värde; likaså hans översättningar, som utgöra små stilistiska mästerverk.

Ett tydligt erkännande av hans betydelse på detta område är hans inväljande för någon tid sedan i »Lingva Komitato» — esperantisternas internationella »svenska akademi».

En annan organisation, vari han

tagit verksam del i, är U. E. A. (Världs-Esperantoförbundet), vars betydelse han redan vid dess startande kraftigt påpekade och vari han såsom dess distriktsombud för Sverige nitiskt verkat.

Till slut torde ett par ord om hans ställning till »reform»-frågan, som satt sitt märke på de sista årens esperantorörelse, vara på sin plats, ty även här har han gjort betydande insatser. Belysande härutinnan äro följande ord, vari han själv uttrycker sin åsikt om denna fråga: »Jag har studerat Ido en smula, och om jag funnit någon överlägsenhet hos Ido, hade jag säkerligen godtagit Ido. Men konservativ är jag icke. Min övertygelse är, att Esperanto är bäst, icke blott praktiskt, utan även i fråga om språkliga enskildheter, och därför förblir jag esperantist.»

Rpn.

En röst.

*Vems var väl rösten,
som nyss jag hörde?
Ja, vems var rösten,
mitt hjärta rörde?
Den ljud lik bruset
av en mäktig älv.
Ja vems var rösten?
Jag ej vet det själv.*

*Höjen er, människor,
upp utur gruset!
Söken som blomman
sträva mot ljuset!
Höjen, likt lärkan
er mot himlens höjd,
söken som denna
att jubla av fröjd!*

*Länge i mörker
hava ni trevat,
fjärran från ljuset
hava ni levat.
Bundna i bojor
av laster och brott,
blinda ni strövat
och blinda ni gått.*

*Än hör jag rösten,
till mig den talar;
talar till alla,
bland berg och dalar,
än vekt och stilla,
än med stormens brus:
Gån med i kampen
för frihet och ljus!*

Ernst Rask.

Tra Germanujo kaj Francujo en milita tempo.

Impresoj kaj memoraroj de la vojaĝo al la Deko.

Kiam subskribinto en la fino de Julio forvojaĝis al Malmö por de tie veturi Parizon, mi faris tion en la espero, ke mi tiam ekhavis okazon ĉeesti interesan kaj grandiozan kongreson. Tiu kongreso ja posedis ĉiujn ŝancojn por fariĝi vera sukceso kaj superi ĉiujn ĝisnunajn kongresojn en esperanto. Sed, kiel ni scias, venis la milito kaj forprenis ĉiujn niajn esperojn pri la sukceso de la kongreso. Nun mi volas por la legantoj de »La Espero« doni mallongan priskribon pri mia vojaĝo al Parizo kaj de tie, vojaĝo, kiu almenaŭ dum la lasta parto tenis nin en tia streĉeco, kiun nur povas havigi al la homoj nuntempa milito.

En Malmö mi havis okazon ĉeesti la jarkunvenon de »Sveda Esperantista Federacio« (la lastan tagon) kaj kiam ĝi estis finita, ni esperantistoj faris promenadon al la ekspozicio. Samtempe ni kunportis esperantan flagon kaj krom tio ĝojan kaj gajan esperantan humoron. Kelkajn fojojn ni kantis »La Espero«, ni ŝercadis kaj interparoladis esperante kaj nia fervora samideano Einar Adamson el Gävle ekkaptis ĉiujn eblajn okazojn por en agrabla maniero fari propagandon por nia lingvo.

La 29 Julio vespere mi kune kun s-ro Florell veturis Trelleborg-Sassnitz, de kie ni daŭrigis nian vojaĝon al Hamburg kaj pasigis tie la nokton. La spaco de »La Espero« ne permesas al mi priskribi la tutan vojaĝon tra Germanujo. Mi nur volas raportiti, ke oni rimarkis nenion de tiu malkvieteco, kiun estis kaŝita sub la supraĵo. La gazetoj kredis ankoraŭ, ke la milito ne estis transironta la limojn, kie ĝi unue aperis.

La 31 ni vojaĝis el Hamburg trans la belga limo kaj al la urbo Charleroy, kie ni faris viziton ĉe profesoro Delvaux, kiun konis s-ro Florell. Ĝe li kolektiĝis poste en la vespero kelkaj belgaj esperantistoj, kaj estis tre agrabla vesperkunveno. Komprenoble esperante. Je tiaj okazoj oni en frapanta maniero ek-

sentas tiun fratigon kaj interligon, kiun faras la mondlingvo inter homoj de malsamaj naciecoj.

Prof-o Delvaux estis intencinta kune kun ni veturi al la kongreso, sed ĉar nun la situacio ŝajnis esti pli kaj pli kriza, li devis de kelkaj kaŭzoj resti hejme.

Ni alvenis Parizon 1 aug. vespere. Grandegaj popolamasoj staris dense kunpremitaj en la fervoja halo kaj sur la stratoj tiel malproksime kiel oni povis vidi, oni gestofaradis kaj babiladis, la mobilizado estis komencinta kaj la milito povas ekkomenci kiun ajn momenton. Ni trovis francan esperantiston, kiu havis la afablecon tramvoje konduki nin al tiu hotelo, kie ni estus loĝonta dum la nokto.

Dimanĉon 2 Aug. matene ni veturis al la Gaumont Palaco, la domo, en kiu la kongreso okazos. Tie jam estis kolektiĝintaj amaso da esperantistoj el ĉiuj partoj de la mondo. Ni eniris la kongresdomon, trapasis multajn bele ornamitajn ĉambrojn, kie ni vidis ĉie la stelojn kaj signojn de esperanto. La eksteraĵo de la domo estis ornamita per grandega esperanta stelo, kiu en la vespera lumo brilis en bela, verda koloro kaj altiris al si la okulojn de miloj da scivolaj kaj interesataj parizanoj.

En la grandaj ĉambregoj oni jam diskutis kaj interparolis esperante en ĉiu anguleto, kaj ŝajnis al ni, ke ni estis kiel unu granda frataro — dum aliloke en la mondo la diversaj nacioj bataladis por vivo kaj morto. Kia akrega kontrasto!

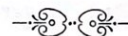
Sed, baldaŭ ni sciigis, ke nia restado en Parizo bedaŭrinde tro baldaŭ estus finita. Sur granda afiŝo en kongresejo oni eklegis: »Pro la milito la solena malfermo de la kongreso ne okazos«. Krom tio oni sciigis nin, ke la reveturo tra Germanujo estis fermita. Nia unua decido estis nun elserĉi la svedan konsulejon por tie havigi al ni konsilojn kaj klarigojn pri la ebleco revojaĝi Svedujon.

Lunde p. m. la konsulejo estis aranĝinta ĉion por nia vojaĝo. Ni estis ĉirkaŭ 200 skandinavoj, kiuj je la konduko de l' konsulo marŝis de la konsulejo al la stacio, de kie ni per vagonaro veturis al la havena urbo Rouen; tie la ŝipo »Flandria« nin atendis. Sekvantan tagon ni forvojaĝis kaj ni havis nun okazon vidi la mirindegan Normandian bordon. La pasaĝeroj estis ĉiuj tute konvinkitaj, ke tiu belega veturo estis plena rekompenco por la malfacilaĵoj, kiujn ni travivis

antaŭe. Kiam ni estis alvenintaj al Le Havre, ni devis resti tie nun tagon, dum la ŝipo estis provizata kun karbo por la veturo. Je la forveturo de tie, la sveda konsulo Nordling, kiu nin akompanis tien, estis kore honorita por tiu serve-meco kaj afableco, kiun li ĉiuokaze montris al ni. Post nia honorigo al li, konsulo Nordling en kelkaj bone elektitaj vortoj eldiris sian dankon kaj trandonis nin en la manojn de la kapitano.

La vojaĝo tra la Angla kanalo kaj Nordmaro pasis sen iaj rimarkindaj okazajoj kaj sur la ŝipo estis gaja kaj agrabla vivado. Inter la pasaĝeroj estis multe da kantistoj, kiuj iafaje amuzigis nin per siaj belaj kantoj. La 8 aŭg. je $1\frac{1}{2}$ 3 p. m. Flandria alvenis la havenon de Gotenburgo dum la pasaĝeroj kantis »Du gamla du fria«, post kio ni foriris de la ŝipo en la sendanĝera sento nun esti venintaj sur sveda tero. Poste en la vespero ni kolektiĝis je la stacio por de tie veturi al niaj diversaj hejmoj en malsamaj lokoj tiel en Svedujo, kiel ankaŭ en Danujo kaj Norvegujo. Tiu vojaĝo, farita dum tiaj cirkonstancoj, fariĝis certe memoro, kiu malfrue estos forgesita de tiuj, kiuj partoprenis en la sama.

Peter Berg.

Den finska studentens studier.

»Finna Esperantisto« beskriver på följande sätt huru den finska studenten bedriver sina studier:

I några skolor är en stor del av lektionerna på svenska. Studenten måste då med sina öron studera på svenska.

Många läroböcker, som användas, äro varken finska eller svenska, utan tryckta på andra språk, i de flesta fall tyska. Han måste således med sina ögon studera på tyska.

Han själv är finne och tänker finskt. Han tänker således finskt, hör svenska och läser tyska eller andra främmande språk.

Åh, ett sådant eländigt förnuft! Hur många besvärligheter språk-olikheten förorsakar!

Vi se framtiden an i hoppet att vårt kära Esperanto skall rädda oss.

Översatt av E. A.

Antverpen.

Vojaĝmemoro.

En malluma vespero mi alvenis Antverpnon. Facile mi trovis la vojon al hotelo rekomendita al mi, »La ora rozo» ĉe Fortponto (kiu ne estas ponto, sed mallonga strato) inter la granda placo kaj la katedralo. Posta promenado sur la stratoj donis al mi impreson, ke la vespera vivo en la Skeldurbo neniel estas kontentige bonmaniera. Nenie en la tuta mondo oni trovas tiom da drinkejoj kiel en Belgujo, kaj ĉe kelkaj stratoj en Antverpno ili troviĝas tre dense. Sur preskaŭ ĉiu domo oni legas la vorton *Estaminet* kun la speciala nomo de la drinkejo, ekzemple »*Estaminet* por la malgranda reĝo de Hispanujo», k. t. p. La homa svarmado sur la stratoj estis tre stranga — jen ĥino, jen negro aperis inter pliblanĝaj ŝipanoj, mizere vestitaj senĉapelaj kompatinduloj, kaj malpli facile difneblaj estuloj. Sur unu strato (mi kredas ke ĝi estis »la nova longstrato») okazis batalo inter du junaj viroj sub kontrolo de tri junulinoj kaj de sola policano, kiu efektive ne povis pli multe fari ol post finita batalo forkonduki la venkinton. Ĉu la arestito do estis pli malprava ol la venkinto? Mi ne scias.

Sed mi estis laca pro tuttaga vojaĝo, kaj relative frue mi revenis al la hotelo. Mi devas iom pri-skribi mian ĉambron. Ĝi estis provizita per sufiĉe da ekleziaj objektoj, kiujn oni apenaŭ ĝenerale trovas en hotelĉambro, almenaŭ ne en Svedujo. Apud la pordo pendis arĝenta kru-cifikso, vera artobjekto, sur la kamentreto staris bildo de la dipatrino inde vestita kiel reĝino de la ĉielo, kaj sur tirkesto staris du aliaj sanktulfiguroj, nearte pentritaj gipsbildoj sub vitraj kloŝoj. Se la malpieco estas granda sur la stratoj, la pieco ŝajnas pli bone regi interne en la domoj.

Jam ĉe la deka horo (t. e. en Belgujo la dudekdua) mi estis ekdormonta. Sed mi loĝis ja tre proksime al la katedralo, kaj al ĝia sonorilaro. Supozeble tiu ĉi ludiĝas je kelkaj taktoj ĉiun kvaronhoron, kaj ĉe la plenhoroj oni aŭdas efektivan malgrandan koncertaĵon. Tio estis tre bele kaj agrable dum la unua horo, sed ju pli la mateno proksimiĝis, des pli mi estis sata je la muziko. Estas efektive tre kuri-

oze, ke oni aranĝas hotelon apud neniam silenta ludmeĥaniko.

La Antverpna katedralo estas plena je artaĵoj, kaj el ili mi precepe memoras la tro riĉe skulptitan stablon por la predikanto. La multo de la artobjektoj, la malfortigata lumo tra la multkoloraj fenestroj, la graciaj arkoj, la brulantaj kandeloj, kaj la preĝantaj piuloj, ĉiu entute faris impreson, kies egallon oni apenaŭ povas senti krom en efektiva katolika preĝejo.

Alia vidindaĵo estas la urbdomo. Kelkaj el ĝiaj salonegoj estas tre luksaj. Samideano sinjoro R., okupita kiel oficisto en la urbdomo, atentigis min ke edzigo okazas en la speciala salonego por tiaj ceremonioj. Ĉefpersono, krom la geedziĝantoj mem, estis skabeno en arĝentbrodita uniformo, kaj la fino de la ceremonio estis, ke li al la novedzino liveris blankan rozon, kaj al la novedzo la edzigprotokolon ĵus subskribitan. Kiam vidvinoj reedziĝas, la rozo estas ruĝa, oni rakontis al mi. Kaj poste la novaj geedzoj kune kun sia akompanantaro veturas rekte al preĝejo, kie pastro jam atendas por plenumi la eklezian edzigeeremonion, kiu al multaj ŝajnas pli grava ol la civila. La leĝoj tamen difinas severan punon al tiu pastro, kiu plenumus eklezian edzigon se civila edzigo ne okazis antaŭe.

Belgujo certe estas interesa lando, sed mi devas diri, ke laŭ miaj impresoj, la belgoj vivas en ĝenerale malpli bonaj cirkonstancoj ol ni en Svedujo. La mizero estas tre granda ĉe la plimulto de la popolo, kaj ĉiamaj internaj malpacoj jen inter la politikaj partioj, jen inter flandoj kaj valonoj paralizigis preskaŭ ĉiujn progresklopodojn.

Jln.

Varje medlem

av Svenska Esperantoförbundet erhåller *La Espero* gratis. Afgiften, 2:— kr., insändes till kassör *J. Helsing, Gävle.*

Nia devo.

»Ni kolektu niajn pensojn! De kiu ajn speco la infektfonto estas — ĉu morala epidemio, ĉu naturforto — ĉu oni do ne povas kontraŭstari? Oni kontraŭbatalas la peston. Oni eĉ batalas por mal-ebliĝi katastrofojn de tertremo. — Aŭ ĉu ni sentos nin kontentaj, kiel la honorinda Luigi Luzatti en sia artikolo en *Corriere della Sera*: »En la universala malfeliĉo la patrolandoj triumfas!» Ĉu ni diros kun li, ke por kompreni »la grandan kaj simplan veron», la amon al la patrolando, estas bone, »ke la demono de la internaciaj militoj senkatentigis» La amo al la patrolando do ne povas flori sen la malamo de aliaj patrolandoj kaj la sangobano je tiuj, kiuj rapidas al ĝia defendo.

Kuŝas en tiu diro tia kruela absurdajo, kiu ekscitas min, ekscitas min ĝis la profundo de mia animo! Ne, la amo al mia patrolando ne volas, ke mi malamas kaj ke mi mortigas piajn, fidelajn homojn, kiuj amas la aliajn patrolandojn. Ĝi volas, ke mi unuigu kun ili por nia komuna bono.

Nia unua devo estas ĉie en la mondo vekti la postulon pri la starigo de plej altan juĝejon de la moralo, tribunalon de la konsciencoj, kiu esploras pri kaj protestas kontraŭ la perfortaĵoj farataj kontraŭ la homjusto, de kiu ajn direkto kaj de kiu ajn partio ili venu. Ĉar la militantaj partioj ĉiam estos suspektataj pri partio de la fondo de tiuj esplorkomisionoj; estas la neŭtrataj ŝtatoj en la malnova kaj nova mondo, kiuj faros la iniciaton.

La neŭtralaĵ ŝtatoj ludas tro modestan rolon. Ili havas emon kredi, ke la publika opinio jam estas venkata de la malligita forto. Kaj la saman malespereman opinionon havas la plej multaj el tiuj kiuj pensas libere en ĉiuj nacioj. La potenco de la opinio estas kolosa en tiu ĉi momento. Kiel aju despotisma registaro estas, kaj se ĝi marŝas antaŭen kun la venkostandardo en la mano, ĝi tremas antaŭ la publika opinio kaj provas akiri ĝin. Tion montras plej bone la klopodoj de la ministroj, konsilantoj, regantoj de la batalantaj partioj — jes, eĉ de der Kaiser mem, kiu fariĝis ĵurnalisto — por justigi siajn krimojn kaj malkovri tiujn de la antago-

nisto antaŭ la nevidebla juĝejo de la homaro. Sed donu nun al ni videblan juĝejon. Faru provon starigi ĝin. Vi, malesperema homaro, vi ne konas vian potencon... Kaj ankaŭ se la entrepreno estas kunigita kun danĝero, kuraĝu tiun riskon por la honoro de la homaro. Kiun valoron havas la vivon, se vi por savi ĝin perdas ĉiun fieron. —

Ni aliaj, artistoj, verkistoj, pastroj kaj pensantoj en ĉiuj patrolandoj havas alian taskon. Ankaŭ dum ekzistanta milito estas postulata de la eminentuloj de la spirito la justeco de la penso. Estas krimo servi al malsaĝa kaj abomeninda raspolitiko, kiu, neatentante ĝian absurdecon (estas science pruvita, ke neniu pura raso ekzistas) ne povas ion alian ol konduki al — kiel Renan diras en letero al Strauss: »zoologia eksterm-milito, simila al tiuj, en kiuj kelkaj specoj de rabbestoj pereigas unu la alian. Tio estas egala al la pereigo de la janeca miksaĵo, konsistanta el multnombraj elementoj, ĉiuj same necesaj, kiu estas nomata homaro.» La homaro estas simfonio de kolektigemaj animoj. Kiu ne estas kapabla kompreni kaj ami ĝin, ne ekstermante parton el ĝiaj elementoj, li estas barbaro.

Ni, kiuj apartenas al la elektitoj de Eŭropo, ni havas du landojn, unu teran kaj unu ĉielan. En unu ni estas konstruistoj, en la aliaj mastroj. Ni donu al la unua niajn korpojn kaj niajn fidelajn korojn. Sed nenio de tio, kion ni plej amas, familio, amikaro, patrolando, nenio havas rajton al nia spirito. La spirito apartenas al la lumo. Estas nia devo ĝin levi super la ventegojn kaj disigi la nubojn, kiuj provas ĝin mallumigi. Estas nia devo konstrui super la malamo, la maljusteco de la nacioj granda kaj vasta la ringomuron ĉirkaŭ la urbo, en kiu povas kolektiĝi ĉiuj liberaj fratanimoj de ĉiuj nacioj.

Mi scias, ke tiaj pensoj versajne ne trovos hodiaŭ multajn aŭskultantojn. La juna Eŭropo, brulanta en la febro de la batalo, montros en malŝata rideco siajn lupodentojn. Sed kiam la febroatako estas pasinta kaj la malfortigo aperas, ĝi sentos sin malpli fiero pro sia rabbesta heroeco.

Cetere mi ne parolas por konvinki. Mi parolas por malŝargi mian konsciencon, kaj tiu de la miloj en ĉiu lando, kiuj ne povas kaj ne kuraĝas paroli.»

Fragmento el artikolo »Super la batalo« (Dagens Nyheter 1 okt. 1914) de la franca verkisto *Romaine Rolland*.

El la sveda de Rpn.

Nur.

Svenska ordet *endast* kan vanligen översättas med *nur*, men de båda orden ha dock ej fullt enahanda betydelse. Detta torde framgå av följande exempel.

La libro kostas nur unu kronon; boken kostar endast en krona.

Nur hodiaŭ mi ricevis la leteron; icke förrän idag har jag mottagit brevet.

Nur postmorgaŭ mi povos viziti vin; först i övermorgon kan jag besöka Eder.

Då ordet *nur* står vid en tidsbestämning, är dess svenska betydelse således lika med: icke förr än — —. Vissa fall finnas dock, då betydelsen av *endast* och *icke förr än* äro så nära varandra, att det är likgiltigt vilketdera uttrycket man använder.

Man bör ej göra sig allt för stora förhoppningar om Esperantos lättlärdhet. Esperanto är endast (nur) omkring tjugu gånger lättare att lära, än något annat språk. Att endast köpa en lärobok (nur acetilernolibron), men icke studera densamma (sed ne studi ĝin), är således otillräckligt för att vinna färdighet i språkets användning (do ne suffiĉas por akiri lertecon en la uzado de la lingvo). Nur post sufiĉa ekzerco (endast efter tillräcklig övning; icke förr än efter tillräcklig övning) oni povas facile uzi la lingvon (kan man ledigt använda språket).

Skall man på Esperanto uttrycka innehållet av den svenska satsen: endast i morgon kan jag besöka Eder, måste man undvika ordagrann översättning. I sådant fall kan man säga till exempel: krom morgaŭ, mi ne povos viziti vin; undantagandes i morgon, kan jag ej besöka Eder.

Uppmärksamma, att svenska ordet *först* kan översättas med *unue* endast då det har samma betydelse som *främst*. Om man översätter »först i dag har jag fått brevet med: unue hodiaŭ mi ricevis la leteron, så är det ej troligt att man blir förstådd. *Nur* hodiaŭ — — — måste det heta, såvida man ej vill göra sig mödan att skriva: ne pli frue ol hodiaŭ — — —.

Ĉu ne?

Jln.

Malmö Esperantoförening

har sammanträde varje tisdag och fredag kl. 8 e. m. i **Café & Hotell Blå Bandet**, Östergatan 20.

PRENUMERERA PÅ

Fyrväplingen

organ för Excelsiorförbundet och andra folkkulturella strävanden. Esperantoavdelning. 1kr. för helt år. Ett nr i månaden.

Litterära pristävlingar anordnas. Provenummer erhållas mot insändande av ett tioöresfrimärke till red. av *Fyrväplingen*, Skara.

Gefle Esperantoförening

Konversationsaftnar.

För att bereda sina medlemmar tillfälle till övning i att använda Esperanto kommer Gävle Esperantoförening att *alla onsdagar, kl. 8—10 e. m.* anordna s. k. konversationsaftnar, varvid skall förekomma läsning och samtalsövningar jämte sång och uppmanas alla medlemmar som önska utvidga sina kunskaper i Esperanto att deltaga. För att samtidigt göra litet propaganda komma samkvämen att hållas på något kafé, olika för varje gång, enligt nedanstående schema:

Okt. 28	Kafé Gevalia.
Nov. 4	» Thule.
» 11	» d'Angleterre.
» 18	Badhuskaféet.
» 25	Kafe Linnéa.
Dec. 2	» Flora.
» 9	» Göta.
» 16	» Norden.

Styrelsen.

Samideanoj!
Abonu "La Espero"!

HERRAR
ekipera sig bäst och fullständigast hos
Axel Lidholm
Drottninggatan 30 - - GEFLE

Kiam vi bezonas
viandon, mendu
ĉe
FRANS A. OLSON
Telef. 34 □ GEFLE □ Telef. 34

Presenter inköpta hos
Juvelerarefirman
A. U. Wahlberg, Gefle
äro alltid välkomna.
Filial i Bollnäs.

Josef Wikströms
Tobakshandel
GEVALIAPALATSET - GEFLE

Central- och Jernvägshotellen
GEFLE
REKOMMENDERAS!

LECIONOJN de
Itala, Latina kaj Portugala Lingvoj
per Esperanto

kaj aliajn interesajn fakojn publikigas la internacia duonmonata revuo "L' ESPERANTO".

Jarabono Fr. 3.25 (Sm. 1.300)

Kolekto 1913 (1:a Jaro) enhavanta 21 lecionojn de Itala lingvo Fr. 2 (Sm. 0.800)

Specimenon kontraŭ respondkupono.

Konto ĉe la Ĉekbanko Esperantista — London.

Sin turni al eldonisto

A. PAOLET - S. Vito al Tagliamento (Italujo)
Abonejoj ĉe ĉiuj Librejoj kaj Esperantaj Gazetoj.

SKODON
Största sortiment hos
A. M. Zimmerman & Co

C. J. LINDH
BOK- & DISTRIBUTIONSAFFÄR
S. FÄLTSKÄRSGATAN 19, GEFLE
Rekommenderar sig vid behov av Böcker, Tidskrifter och Häftesarbeten.
RIKSTELEFON 16 97.

Från
La Esperos expedition, Gävle,
kan rekvireras:

Läroböcker:

Lärobok i Esperanto av G. H. Backman..... 1:—
Lärobok i Esperanto av P. Nylén 1:—
Lärobok i Esperanto av Carl Ohlsson 0: 50
(Alla med Esp.-svensk ordlista).
Esperanto-språklära av O. W. Hjærtstätt 0: 40
Esp.-svensk och svensk-esp. ordbok av O. W. Hjærtstätt 0: 60
Svensk-esp. ordbok av E. Lison Finn 1: 50

Sveda Kantaro, kun melodioj 0: 35
Esperantista Kantaro, » 0: 75

Nova Testamento (afrankite)... 2: 50

Esperanto-stjärnor 0: 75
Esperantoflagga (bordsflagga)... 2: 40
d:o (något enklare) 1: 75
d:o (mindre) 0: 85
d:o d:o 0: 50
d:o (miniatyr) 0: 15
10:e världs-Esperantokongressens officiella vykort. 1 duss.
1:— kr. 1 st. 0: 10
d:o reklammärken, 100 st.
1:— kr. 1 st. 0: 02

La Espero

utgives av Gefle Esperantoförening och utkommer omkr. den 15 i varje månad.

Lösnummerpris 10 öre.

Prenumerationspris Kr.

1: 20.

Prenumeration kan ske dels direkt hos tidningens expedition, Gefle, dels genom återförsäljare eller på posten.

Återförsäljare önskas på varje plats! Provision om flere exemplar tagas!

Prenumerantsamlare erhålla 20 öre för varje anskaffad prenumerant, om minst 5 prenumerationsavgifter insändas samtidigt.

Abonprezo ekster Svedujo 1:00 Spesmilo. (12 numeroj).
Specimeno kontraŭ respondkupono. Mendo ĉe R. Pehrsson, 3—23, Gefle.

PROVU LA KOPIOKRAJONON
ESPERANTO!

3:— kr. por dekduo. 30 oeroj por unu.

W. WAHLUND, GEFLE

Wickmans Kappaffär
NORRA KUNGSGATAN 7 - GEFLE
Vid Rådhusplanaden.

Kappor o. Promenaddräkter i stort urval.
Beställningar emottagas o. utföras förstklassigt.

RIKSTELEFON 1391.

Gust. Holms Förstoringsanstalt

Brunnsgatan 78, Gefle. •• Rikstel. 16 28.

Utför förstoringar efter fotografi.
Förstklassigt arbete. Begär priskurant.

N. Lundgren
GEFLE - Interurba tel. 151
Kamentuboj por fabrikoj.

Pli ol 750 konstruitaj.
Riparoj dum uzado.
Fulmkonduktiloj estas muntataj.
Propra brikejo en Upsala.
Plej granda firmo por konstruo de fabrikoj kamentuboj en Skandinavio.
Argenta medalo en Stockholm 1897
, , , Gefle 1901
, , , Norrköping 1906

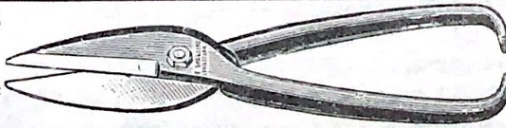

Ozarowsky & Pehrssons

Bleck- & Plåtslageri

N. Kopparslagaregatan 15, Gefle

TELEFON 188

Finna Esperantisto

Officiala monata organo de Esperanto-Asocio de Finnlando. • Abonprezo 3:— Fmk.
Adreso: **S-ro Albin Sandström,**
11, Köpmansgatan, Helsingfors.